

А. ШАЙГИН АНАДАН ОЛМАСЫНЫҢ 100 ИЛЛИҢИ

Азадыг вә ингилаб чарчысы

Азәрбајҹан әдәбијәтində чөхрәһәтлән вә узун Јардыҹылыг Јолу кечән мүғәрриҹиләрдән бири дө Абдулла Шайгиди О. Јардыҹылыга Бөјүк Октябр ингилабындар әвәл башлајыб. Мәһз буна көрә дө онун илк ше'рлериндән тутуш бүтүн әсәрлериндә азадыг, ингилаб, мейдәләри күчлүдүр. Истәдиләи шаир һәмшәиә ше'рлериндә азадыг, ингилаб идеялары бөјүк илһам вә пафосла тәрәннүм әтмишдир.

Бу бахымдан онун «Нисә учу» (1907) ше'ри характериндир. Ше'рдә Биринчи Думанын Јаланчы вәдәләри кәскин тәғдирди. Думанын зәһмәткеш халга һеч вә вәриядиҹи дөрк едән көрәш Шайг көһнә гурулушу Јыхмаг үчүн күтүл фыртына туфаны истәјдир: «Бә күтүл күләк, сәң дө гопар фыртына, туфани Бу көһнә чаһаны төмәлиндән учур ачга».

Ше'рдән-ше'рә ингилабын күчүн инанан шаир кестәриди ки, һагсызлыг, әдәләнәнлик үзәриндә гурула гурулушун мәһни лабуддүр. Ше'рдә охулуру: «Инанан, достларым, мәнә инанан! Бир заман мәһз олар бу истибад!».

«Ијирминчи есрә китаб» (1908) ше'риндә шаир Алропанын бә'зи өлкәләриндә бурмуш ингилаб фыртынасында сәһбәт ачырды. Шаир бу фыртынадан өз халгына азадыг, хошбөхтлиги кәзләјдирди.

Адларны чөкдијимиз ше'рләрдә көрүндүју киши шаир азадыг вә ингилаб идеялары өзүнмөхсус тәрәдә төһбир едирди.

1905-чи ил ингилаб бир чох сәһтәрлар кими А. Шайгин дө Јардыҹылыгына мүсбәт тәсир кәстәришдир. Бу ингилабдан соғра Шайг артыг хујајлардан, көвәләрән әл чөкдијини, һө-

јата ендијини «Илһам гајнағым» (1932) ше'риндә ајдын ифадә әтмишдир.

Һәмшәиә халгыны, милләтнин азад көрмәк арузу Шайгин өз бөјүк идеялы олмушдур. Онун «Шинајәтлорим» (1908) вә «Һәр шеј көһнә» (1909) ше'рлериндә заманадан шинајәт мотивләри ачыг дуюлуру.

А. Шайгин «Ики мүһәһид» (1918) ше'риндә азадыг уғрунда кәдәм мүбаризә тәсвир едилди. Дөјүшдә атыны итаран дөјүшчү аяг ичир ки, азадыг уғрунда мүбаризә јолундан кери чәкилмөҹөчүди. Дөјүшчү азадыг уғрунда вурруш да, өлүмү дө өзүнә вә шәрәф сәйәр, ону өзүнчә мүғдәсс вәзифәсән һәсәб едир. Шаир охукуну дөјүш үчүн чәсарәтли мүбаризәсән

нә инандырыр, онун дили илә јазырды:

Возфәмдир, бу јолдан
Јохдур дөнуғ,
Шанлы әофәр, ја шәрәфли
бир әлүғ!

Ше'рин сон мисралары «Шотландијанын Шекспири» сәјылән Вернинси:

«Гој һәр вәтән оғлу десин
нәгмә тәк,
Бизә ја азадыг, ја олун
көрәк».

Мисралары илә јахындан сәһтәрлар:

А. Шайгин «Улкер» (1919) ше'риндә шаир Улкерә мүрачәт едир, ондан азадыг вә гурулуш јолуну кестәрмәји аруз едилди. Шаир Гүтүлүш Јолуну кестәрәйлери «мөлекәдән, фәләкәтдән» уҹа сәһтәрды:

Шаир «Усјан ет!» (1921) ше'риндә көһнә дунјанын гурулушуну Јыхылмасындан сәһбәт ачырды. Ләкин көһнә гурулушун тор-төкүтүләри һолә дө «бәлиг дө гајтардылар» хујајасы илә јашајыр дылар.

Шаир кестәрирди ки, көһнә гурулушу Јыхмаг үчүн ардыҹыл мүбаризә апармаг лазымдыр, көһнә дунја Јыхылмаса, азадыг күношин һеч вахт, һеч заман парламаз. «Көһнә, чүрүн, гүвәләри парчалајыб Јахан Әсә» — дөјөн Шайгин «Севки һаким олмағы» (1921) ше'риндә әзүмүн, истибадын адыны лүгәтләрдән, гурумудам силинмәсиндән бөһс едилди. Чүнки әзүм, әсарәт олар Јердә инсан хошбөхтлигә чыха билмәз.

А. Шайг Шәргин вә Гәрбин гүдрәтли сәһтәрларыны әсәрләрини бөјүк уғрула аян дилләмәз чәвиринишдир. Онларны сырасында иҹи килис вә дунја әдәбијәти һәң өлмәз сәһтәрларындән Даниел Дефону вә Шекспир кестәрмә олар. А. Шайг Даниел Дефону «Робинзон Крузо» (1909) романын вә Шекспир «Магбет» (1938) фәһсинын өзүнмөхсус бир сәһтәрларыла аян дилләмәз чәвиринишдир.

Анадан олмасынын 100 иллиг јубилейини тәғтәһә илә тәдј еддијимиз А. Шайгин өзүнүн Јаздыгы киши «таһбанә» дөјил, «шанганә» Јад едилди. Әмру бу халгына, милләтнин хошбөхтлигә аруз елән сәһтәр буна лајјидир.

Миррәләм ГҮЛИЈЕВ,
Фузули рәјоғу, Гарахәйбәли кәнд орта мәктабинин иҹиклиси дили мүәллими, баш мүәллими.

С. БАҢАМОВ,
5 нөмрәли кими-биолоғия тәмәјүлү республика интернат-мактабинин мүәллими.